

Geworteld

Als puber bekeek ik verwonderd de prachtige schildering ‘Het narrenschip’ van Jeroen Bosch. De artikelen in dit nummer van *Handelingen* gaven mij de intuïtie dat ik er dit kunstwerk mee kon ‘begrijpen’ en dat dit beeld op zijn beurt verhelderend kon zijn bij de artikelen. Kunst illustreert niet alleen, je kunt er ook van leren.

In ‘Het narrenschip’ ontwaar ik een systeem, ‘verkeerd’ of ‘omgekeerd’. We zien een vreemd soort eucharistieviering. De aanwijzingen daarvoor zijn her en der verspreid. Ik noem alleen het ronde brood in het midden en de dode vis aan de kale tak – maar er vallen nog meer aanwijzingen te ontdekken.

Vier ‘triangels’ illustreren verschillende soorten betrokkenheid. Centraal zien we de intellectuele en geestelijke stand: non, monnik en nar. De nar, als filosoof, keert de vrolijke, musicerende kloosterlingen de rug toe en denkt serieus na over de vis. Een vreemde tegenstelling. Drie mannen doen mee met de non en de monnik. Zij willen ook ‘nemen van dit brood’ en plezier maken – de hedonistische burgerij. Een derde triangel zien we in het paar dat met elkaar dolt, terwijl een ander het hoger zoekt en in de mast klimt om daar een geplukte kip te bemachtigen. Bij hen is er geen relatie meer met de geestelijkheid en geestelijke waarden. Het gaat om wellust. De vierde zeer spannende triangel vormen de twee naakten die ook deel willen hebben aan deze aantrekkelijke gemeenschap en een derde man die juist wel in de boot zit maar moet braken. Naast de vis! Omgekeerde eucharistie.

Al met al ‘geen optelsom van individuen, maar een systeem met een eigen dynamiek’. Bosch schildert een samenleving die in zijn ogen geperverteerd is door minachting voor de ware christelijke waarden. Zijn paneel dient het ‘zelfonderzoek, noodzakelijk om los te komen van oude bindingen’. Zo kan ik blijven citeren uit de voorgaande artikelen. Toch, stiekem, houdt Bosch van zijn wereld! Voor mij is ‘Het narrenschip’ én dit nummer van *Handelingen* betekenisvoller geworden. ◀

*Harbert (drs. H.A.) Booij is docent aan de Opleiding Theologie van Hogeschool Windesheim en aan de nascholingscursus Kunst en Theologie voor predikanten op Zon en Schild te Amersfoort.
habooij@planet.nl*

Jeroen Bosch, ‘Het narrenschip’ (detail), ca. 1505, olieverf op paneel, Museum Louvre, Parijs >

